

Referendum a přímá demokracie – cvičení

- Témata a cíle:**
- A. Téma: Pojmy zastupitelské demokracie a referenda. – Právní úprava přímé demokracie a referenda v Listině základních práv a svobod a v Ústavě ČR. – Rozlišení různých druhů a účelů referenda.**
- Cíl:** Ujasnit si rozdíl mezi referendem a zastupitelskou demokracií. – Porozumět tomu, jak se těchto pojmů užívá v rámci našeho právního řádu i v širším kontextu. – Uvědomit si, že institut referenda může plnit různé politické účely.
- B. Téma: Omezení a vymezení předmětu referenda, formulace hlasovací otázky.**
- Cíl:** Ukázat si na konkrétních příkladech, co obnáší rozhodnout politickou otázku v referendu a co v zastupitelstvu. Přiblížit si typ úvah, který stojí za naprostou většinou omezení institutu referenda v zastupitelských systémech.
- C. Téma: Referendum a obecné ohledy společného rozhodování.**
- Cíl:** Připomenout si, že demokratické režimy stojí na uskutečňování řady hodnot, a že demokracii proto nelze pokládat jen za určitý způsob rozhodování. Ukázat si, co mohou rozdíly mezi přímým a zastupitelským rozhodováním znamenat pro demokratickou politiku a naplňování jejích cílů.
- Časová dotace:** 2 vyučovací hodiny
Část A: 45 min
Část B: 20 min
Část C: 25 min
- Pomůcky:** Tablet případně PC nebo mobilní telefon s přístupem na internet, tabule, fixy nebo křídly, list s příslušnými články Ústavy a Listiny, příručka „Referendum a zastupitelská demokracie“.
- Zdroje:** Články 2 a 10a [Ústavy ČR](#)
Článek 21 [Listiny základních práv a svobod](#)
Příručka „[Referendum a zastupitelská demokracie](#)“
Záznam debaty „[Přímá versus zastupitelská demokracie?](#)“
Článek 2 [návrhu ústavního zákona o celostátním referendu](#) z roku 2015

PRACOVNÍ LIST

ČÁST A: REFERENDUM A ÚSTAVA

1) Vysvětlete vlastními slovy, co je to referendum a jak se liší od parlamentních či jiných zastupitelských voleb?

2) Přečtěte si následující ustanovení Listiny základních práv a svobod a Ústavy ČR.

- Čl. 21 odst. 1 Listiny:
„Občané mají právo podílet se na správě veřejných věcí přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců.“
- Čl. 2 odst. 1 Ústavy ČR:
„Lid je zdrojem veškeré státní moci; vykonává ji prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní.“
- Čl. 2 odst. 2 Ústavy ČR:
„Ústavní zákon může stanovit, kdy lid vykonává státní moc přímo.“
- Čl. 10a odst. 2 Ústavy ČR:
„K ratifikaci mezinárodní smlouvy uvedené v odstavci 1 je třeba souhlasu Parlamentu, nestanoví-li ústavní zákon, že k ratifikaci je třeba souhlasu daného v referendu.“

Je Ústava ČR v souladu s ustanovením Listiny? Svou odpověď zdůvodněte (a případně srovnajte se záznamem debaty: 5:20–12:25).

3)

VARIANTA A

Na základě četby kapitoly 2.1 příručky nebo záznamu debaty (16:10–26:20) vyznačte, který z níže uvedených typů celostátního referenda je součástí stávajícího právního řádu České republiky? Svou volbu vysvětlete.

- ratifikační
- participační
- blokační
- iniciativní

VARIANTA B

Na základě kapitoly 2.1 příručky se zamyslete nad otázkou, proč se v demokratických systémech téměř nesetkáme s referendem, které by bylo iniciativní, závazné a decizní.

Jaké důvody mohou být uvedeny pro názor, že jde o nedostatek demokracie?

Jaké důvody mohou být uvedeny pro názor, že jde o ochranu demokracie?

ČÁST B: OMEZENÍ REFERENDA

VARIANTA A

Představte si, že jste zákonodárci a navrhuje obecný zákon o celostátním referendu. Domníváte se, že občané by měli mít možnost rozhodovat v referendu o všech otázkách, anebo o některých nikoli? V druhém případě uveďte alespoň dvě a dvě otázky, o kterých by měli a neměli mít možnost rozhodovat. Své rozhodnutí zdůvodněte a případně srovnajte s článkem 2 návrhu ústavního zákona o celostátním referendu z roku 2015 nebo s jiným návrhem takového zákona.

Hlasovat

Nehlasovat

1.

1.

2.

2.

...

...

VARIANTA B

Představte si, že jste zákonodárci a máte se rozhodnout, zda podpoříte návrh na uspořádání celostátního referenda na toto téma:

V ČR má vysokoškolské vzdělání zhruba 20 % obyvatel. Má být vzdělávání na veřejných vysokých školách financováno státem, anebo má být hrazeno studenty těchto škol?*

Své rozhodnutí zdůvodněte. Pamatujte, že Vaším úkolem není vysvětlit, proč je dobré zavádět, nebo naopak nezavádět školné, nýbrž uvést důvody, proč by se podle Vás o této otázce mělo, nebo naopak nemělo hlasovat v referendu.

* Pouze orientační údaj, který bere v potaz jen populaci mezi 15 a 74 lety.

ČÁST C: ROZHODOVÁNÍ O SPOLEČNÝCH VĚCECH

1. Referendum a zastupitelské hlasování se podobají v tom, že v obou vítězí hlas většiny. Mezi oběma druhy společného rozhodování nicméně existují určité rozdíly. Které z nich považujete za důležité a proč? Ve své úvaze můžete vyjít ze IV. části příručky, případně ze záznamu debaty (např. 1:19:00–1:25:30).

2. S pomocí kapitoly 4.3 příručky vysvětlete následující pojmy:

Suverenita:

Dělba moci:

3. Měla by i v podmínkách nějaké radikální přímé demokracie existovat dělba moci?
Proč ano, nebo proč ne?